

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. **10**, jaargang **10**, oktober 2010

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

---

Van de redactie

Hoe werden de OCW-vernieuwingsgelden van 2009 (€ 19 miljoen) precies besteed en hoe worden die gelden in 2010 (€ 18,5 miljoen) precies aangewend?

Wat staat er in het beleidsplan en de begroting 2010 van Bibliotheek.nl (waarvan ik een uit vrije nieuwsgaring verkregen concept publiceerde in de Nieuwsbrief van juni)?

Hoe komt het bedrag van € 2.108.000 dat in de begroting van het SIOB staat uitgetrokken voor digitale infrastructuur ten goede aan die infrastructuur en hoe is de relatie met de € 2 miljoen die OCW zelf rechtstreeks voor dit doel uit de enveloppegelden verstrekke aan Bibliotheek.nl?

Wat is de basisvoorziening (de kluit van de kerstboom) die met OCW-gelden in stand kan worden gehouden?

Dat zijn de voornaamste vragen die ik aan de orde wil laten komen in een gesprek met **Leo Voogt**, **Peter van Eijk** en **Bart Drenth**. Zoals ik al eerder meldde, was dat gesprek in het voorjaar nog geïnitieerd door Bart Drenth. Het zou in augustus worden gehouden, maar het werd uitgesteld tot oktober omdat het bestuur van Bibliotheek.nl, de Raad van Toezicht van SIOB en OCW de antwoorden ook nog niet kenden. Inmiddels liet Leo Voogt mij weten dat vanwege de “overgangssituatie” die ontstaan is het gesprek nog niet kan plaatsvinden. Leo vertrekt per 1 december 2010. Meer daarover in deze Nieuwsbrief.

Bart vertelde me in het voorjaar dat het SIOB (als opvolger van de Projectgroep Bibliotheekinnovatie) met een inhoudelijk verslag komt over de opdrachten en de subsidies uit 2009, zodat die opdrachten en subsidies in hun onderlinge samenhang worden toegelicht.

Het SIOB kon of wilde nog niet melden of dit verslag al klaar is.

Dus, lezer, geduld maar weer.

Wim Keizer,
18 oktober 2010

Frank de Grave: zelfstandige afweging directeur SIOB

Het vertrek van **Leo Voogt** als directeur-bestuurder van het Sectorinstituut (SIOB) was een zelfstandige afweging. Hij had er geen vertrouwen in dat aan zijn wensen tegemoet zou worden gekomen.

Dat antwoordde **Frank de Grave**, voorzitter van de Raad van Toezicht van het SIOB, op enkele vragen naar aanleiding van het persbericht dat het SIOB 23 september op zijn website liet verschijnen.

Het persbericht luidde: “De Raad van Toezicht van het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) maakt bekend dat Leo Voogt vertrekt per 1 december a.s. als directeur-bestuurder.

Zijn vertrek volgt op het advies van de Raad voor Cultuur, waarin wordt gesteld dat het Sectorinstituut over ruimere bevoegdheden zal

moeten beschikken om de door het departement verlangde regierol te kunnen waarmaken. De afgelopen weken hebben directeur-bestuurder en de Raad van Toezicht hierover overleg gevoerd met het ministerie van OCW. In die gesprekken zijn uitgangspunten geformuleerd om de positie van het Sectorinstituut te versterken.

Voor de directeur-bestuurder gaan de maatregelen op korte termijn niet ver genoeg.

De Raad van Toezicht betreurt het vertrek van Voogt en zal met grote spoed de werving van een opvolger ter hand nemen."

Drie vragen

Vragen die dit persbericht oproept zijn:

- Welke uitgangspunten zijn er in de gesprekken met OCW geformuleerd om de positie van het SIOB te versterken?
- Wat had directeur-bestuurder Leo Voogt, die "de maatregelen op korte termijn" niet ver genoeg vond gaan, gewenst?
- Staat/stond de Raad van Toezicht in deze achter de directeur-bestuurder?

Leo Voogt was niet bereid om vragen te beantwoorden.

OCW moet maar antwoorden

Frank de Grave vond dat OCW maar antwoord moet geven op de vraag welke uitgangspunten er in de gesprekken geformuleerd zijn. Hij kon of wilde die vraag niet beantwoorden. Dat geldt ook voor de door de directeur gewenste maatregelen op korte termijn. De Grave noemde de drie vragen "terechte vragen", maar zei nogmaals dat het een zelfstandige afweging van de directeur-bestuurder was en dat, als deze niets wil zeggen, hij zich niet geroepen voelt *wel* wat te zeggen.

Nog even geduld

Theo Bijvoet van OCW meldde desgevraagd dat OCW vanzelfsprekend nog met een reactie op het advies van de Raad voor Cultuur zal komen. "De Tweede Kamer heeft zeer onlangs aangegeven de OCW-reactie ruim voor de begrotingsbehandeling Cultuur (staat nu gepland voor 22 november a.s.) te willen ontvangen (schriftelijk verzoek aan staatssecretaris Van Bijsterveldt). Bibliotheekdossier is - zo blijkt - nog steeds in beeld bij de Kamer. Wij streven naar uiterlijk eind oktober. Nog even geduld dus."

Inmiddels is **Marja van Bijsterveldt** als staatssecretaris opgevolgd door **Halbe Zijlstra**.

Begrip en treurnis

Programmamanager **Norma Verheijen** twitterde: "Treuren en begrijpen gaan hand in hand bij vertrek van onze gewaardeerde <http://siob.nl> directeur Leo Voogt."

En programmamanager **Frank Huysmans**: "Medewerkers SIOB begrijpen besluit van Leo Voogt, maar betreuren vertrek van uitstekende directeur."

Voor advies Raad van Cultuur: zie [Nieuwsbrief van juli 2010](#).

Commentaar

Wat wil OCW met SIOB?

Wim Keizer

Leo Voogt, begonnen op 1 juni 2010, liet 23 september bekend maken per 1 december al weer weg te gaan als directeur-bestuurder van het SIOB. Behalve wat in het persbericht staat (zie hierboven), wil hij er niets over zeggen. Ook de Raad van Toezicht hult zich in stilzwijgen. Voorzitter **Frank de Grave** vindt mijn vragen wel "terechte vragen". Tja, maar de antwoorden moet ik zelf maar raden.

Op 1 juni beginnen en 23 september al weer je vertrek aankondigen: dat is erg snel. Je vraagt je af wie de SIOB-directeur nu precies heeft ingelicht over wat hem te wachten stond. Was er werkelijk niemand die hem heeft verteld dat er helemaal geen echte landelijke regie mogelijk is als daar geen machtsmiddelen in de vorm van wetgeving of een flinke zak geld voor beschikbaar worden gesteld? Dat Nederland een gedecentraliseerde eenheidsstaat is en dat de VNG de decentralisatie koestert? Dat je het in zo'n situatie moet hebben van overtuigingskracht en gezag? Dat het een beetje tijd kost voordat je die kunt hebben? Het SIOB kan goede dingen doen voor de langere termijn, wetenschappelijk onderbouwd, verder strekkend dan de waan van de dag. De *Espresso Book Machine* (zie verderop), om een voorbeeld te noemen, komt eraan en *misschien* moeten we nu ook maar eens ons *andere been* bijtrekken dan het ene dat **Peter van Eijk** ons nu al weer jarenlang wil laten bijtrekken. En op de forumsite *Bibliotheek 2.0* lees ik nu al weer jaren dat de wereld van de informatie niet stil staat en dat wij dat ook niet moeten doen, maar ondertussen verandert er weinig aan en op die site. Duidt dat ergens op? Naar dat soort zaken zou zo'n SIOB toch eens diepgaand en fundamenteel kunnen kijken en zich met de uitkomsten langzaam gezag kunnen verwerven.

Ja en nee

Bart Drenth, die nog het beleidsplan 2010-2012 van het SIOB geschreven heeft, merkte al op dat het antwoord op de vraag of een regiefunctie voor het SIOB niet een beetje te hoog gegrepen is, ja en nee is. Nee, omdat het SIOB zo'n functie wel geacht wordt te hebben, ja omdat het SIOB het niet alleen kan.

Als OCW het advies van de Raad voor Cultuur zou volgen en de OCW-middelen aan het SIOB beschikbaar zou stellen, zou het SIOB over meer gelden kunnen beschikken en meer invloed op Bibliotheek.nl en de rest van het openbare bibliotheekwerk kunnen hebben. Maar ook dan zou de afhankelijkheid van de gedecentraliseerde spelers die zich als afnemer tegenover een leverancier opstellen net zo groot zijn geweest als nu bij Bibliotheek.nl het geval is. Ik vond het advies van de Raad voor Cultuur niet onlogisch, maar de vraag is of het toereikend was. Het is bovendien gelijk al door andere partijen afgeschoten.

Rechtstreekse gelden OCW

Als relatieve buitenstaander neem ik waar dat het SIOB niet de brede functie heeft gekregen waar wel sprake van geweest is (n.l. niet alleen openbare, maar ook andere bibliotheektypen). Verder zie ik dat OCW door middel van beschikbaar stellen van gelden aan allerlei partijen

(bibliotheken rechtstreeks, zoals bij het projectenbedrag van € 7,5 miljoen van vorig jaar en de € 3,5 miljoen voor implementatie dit jaar, alsmede de bedragen aan Bibliotheek.nl) laat blijken zelf een zekere regiefunctie te willen houden. Wie betaalt, bepaalt, maar dat bepalen kan natuurlijk op meer of minder directe wijze. Ik ben dus benieuwd wat OCW de Tweede Kamer gaat vertellen over zijn reactie op het advies van de Raad voor Cultuur. Ook ben ik benieuwd wie met welke criteria gaat bekijken of de vorig jaar aan bibliotheken en PSO's toegekende projectgelden (die uiterlijk 31 december 2010 besteed moeten zijn) wel resulteren in "opschaalbare en herhaalbare" projectresultaten, op het gebied van *digitale innovatie*, zoals de bedoeling was van de wijzigingen die VNG, IPO en OCW op 15 december 2008 aanbrachten in het rapport-Calff.

Regeerakkoord

Twee bestuurslagen per onderwerp; provincies alleen ruimte, economie en natuur

"Het bestuur zal worden georganiseerd vanuit de principes "Je gaat erover of niet" en "Je levert tijdig". Alleen dan kan een krachtige, kleine en dienstverlenende overheid worden gevormd met minder belastinggeld, minder ambtenaren, minder regels en minder bestuurders.

- Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen beperken zich tot hun kerntaken. De kerntaken van de provincies liggen op de gebieden ruimte, economie en natuur.
- Taken van het bestuur worden op een zo dicht mogelijk bij de burger gelegen niveau gelegd.
- Per terrein zijn ten hoogste twee bestuurslagen betrokken bij hetzelfde onderwerp."

Dit is de eerste passage onder het hoofdstuk *Bestuur* in het regeerakkoord.

Verder staat hier o.a. nog: "Het kabinet komt met voorstellen voor opschaling van het provinciaal bestuur in de Randstad (Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland), ook om nieuwe bestuurlijke hulpstructuren te voorkomen."

Onder *Cultuur* staat o.a. "Er komt meer aandacht voor de verdien capaciteit van cultuur. Er wordt bezuinigd op de middelen voor kunst en cultuur." En: "Behoud en onderhoud van monumenten blijven taken van de overheid. Hierbij verdient herbestemming de aandacht, evenals behoud van het religieus erfgoed. Actieve cultuurparticipatie blijft ook van belang, met name bij de beoefening van amateurkunst en volkscultuur en bij bibliotheekbezoek. De uitgaven aan behoud en beheer van cultureel erfgoed, bibliotheken en het Nationaal Archief worden zo veel mogelijk ontzien."

Onder *Internet* staat: "Het kabinet bevordert een vrij en open internet."

Voor hele regeerakkoord zie: www.kabinetsformatie2010.nl.

Binnenlands Bestuur: Gevreesde korting op gemeentefonds blijft uit

Gemeenten gaan er tengevolge van het regeerakkoord niet op vooruit, maar ook niet op achteruit. Dat schrijft redacteur **Hans Bekkers** in een artikel in *Binnenlands Bestuur* nr. 40 (8 oktober 2010). De gevreesde korting op het gemeentefonds van 10% (€ 1,7 miljard), een aanbeveling van één van de ambtelijke heroverwegingswerkgroepen, blijkt niet in het regeerakkoord te staan. Binnenlands Bestuur meldt dat financiële specialisten van de VNG het akkoord bestudeerd hebben. Het akkoord en de bijlagen laten zich niet makkelijk lezen, maar de VNG leidt er uit af dat er voor gemeenten een nominale plus gloort van € 900 miljoen. Gecorrigeerd voor de jaarlijkse inflatie komt dat ongeveer op nul uit.

Voor hele artikel zie: www.binnenlandsbestuur.nl.

Begroting OCW 2011: ook OCW-geld HRM en Marketing

De begroting 2011 van OCW - nog gemaakt door het kabinet-Balkenende - bevat € 20.012.000 voor bibliotheekvernieuwing. Voor 2012 en volgende jaren staat € 18,5 miljoen genoemd. Volgens de begroting was het in 2010 € 19.405.000 en in 2009 € 16.869.000. Zie ook: www.rijksbegroting.nl/2011.

De begroting zegt dat het innovatiebeleid zich in 2011 zal toespitsen op:

- de ontwikkeling van digitale diensten, content en infrastructuur;
- het collectiebeleid (centraal waar het moet, decentraal waar het kan);
- het HRM-beleid (nieuwe opleiding en verdere professionalisering van de sector);
- een betere marketing.

De begroting meldt ook: "Vanuit de gedachte dat vernieuwing ook en vooral vanuit de sector zelf moet komen, zullen in 2011 de eerste "innovatienetwerken" worden ingericht."

Ogenschijnlijke verschillen

Volgens eerdere gegevens was er in 2009 € 19 miljoen aan vernieuwingsgelden beschikbaar en in 2012 € 18,5 miljoen. In 2009 was uit een totaal bedrag van € 20 miljoen aan "enveloppegeld" € 1 miljoen bestemd voor *Kunst van lezen* en in 2010 € 1,5 miljoen.

Desgevraagd vertelde **Theo Bijvoet** van OCW dat deze cijfers nog steeds kloppen, ook al staan ze anders in de begroting. "De verschillen worden veroorzaakt door allerlei begrotingstechnische zaken. Eén voorbeeld: alle innovatiesubsidies die in 2009 zijn toegekend, zijn voor slechts 80% bevoorschot. Bij de eindafrekening in 2011 wordt de laatste tranche van 20% betaalbaar gesteld. Om dat te kunnen betalen is een deel van het 2009-budget doorgeschoven naar 2011. Dit ter verklaring van het verhoogde bedrag van € 20.012.000 in de OCW-begroting 2011", aldus Theo.

"Voor de alledaagse beleidspraktijk is er vooralsnog niets veranderd: de bibliotheekenveloppe bedraagt € 20 miljoen. Waarvan € 1,5 miljoen

is geoormerkt ten behoeve van het programma leesbevordering (Kunst van lezen). Eind november vindt de begrotingsbehandeling (onderdeel Cultuur) plaats. Mogelijk heeft dat nog consequenties. Maar je kent de tekst van het regeerakkoord.”

Digitaal nog steeds prioriteit

Theo zei over de tekst over het innovatiebeleid dat de verdere ontwikkeling van de landelijke digitale bibliotheek nog steeds prioriteit heeft. Het grootste deel van het beschikbare budget zal in 2011 hieraan worden besteed.

Op 15 december 2008 besloten OCW, IPO en VNG het rapport-Calff in die zin aan te passen dat de vernieuwingsgelden werden ingezet op drie programmalijnen van digitale innovatie (infrastructuur, diensten en collecties) en niet op HRM en marketing. Nu staan HRM en marketing, zoals vermeld, wel genoemd in de begroting 2011.

Commentaar

Regeerakkoord ontziet ogenschijnlijk bibliotheken

Wim Keizer

Het regeerakkoord vermeldt dat o.a. bibliotheken zo veel mogelijk worden ontzien. Dit is ook in de pers en op websites uitgedragen. Maar wat er dan natuurlijk niet bij staat, omdat de meeste mensen het niet beseffen, is dat van het subsidiegeld voor het openbare bibliotheekwerk ca. € 500 miljoen van de gemeenten afkomstig is, ca. € 40 tot 50 miljoen van de provincies en ca. € 26 miljoen van het Rijk. Mooi natuurlijk dat er, zoals ook uit de OCW-begroting blijkt, op de OCW-bijdrage niet wordt bezuinigd (als het nieuwe kabinet de begroting van het oude overneemt), maar wat doen gemeenten en provincies?

Meevaller?

Wat gemeenten betreft, blijkt uit een bericht in *Binnenlands Bestuur* dat volgens de VNG de gevreesde kortingen op het Gemeentefonds (voor veel gemeenten de belangrijkste inkomstenbron) erg kunnen meevallen en er wellicht sprake is van een nullijn. Laten we hopen dat dit positieve gevolgen heeft voor het vervolg op bezuinigingen die door gemeenten thans zijn ingezet.

Kerntaken provincies

Het voor het openbare bibliotheekwerk meest bedreigende onderdeel uit het regeerakkoord betreft de passages over de provincies. In de vorige Nieuwsbrief signaleerde ik al welke voornemens de politieke partijen in hun verkiezingsprogramma's hadden staan. Die komen terug in het regeerakkoord. De kerntaken van de provincies liggen op de gebieden ruimte, economie en natuur. En: per terrein zijn ten hoogste twee bestuurslagen betrokken bij hetzelfde onderwerp. Tenzij we er snel in slagen bibliotheekwerk niet meer als onderdeel van *cultuur*, maar van (*kennis*)economie te zien, hoort het niet bij de kerntaken van de provincie. En ongetwijfeld blijft de gemeente de belangrijkste subsidiegever van openbare bibliotheken. Tenzij we het rijk ertoe kunnen bewegen de bemoeienissen met het openbare bibliotheekwerk op te geven (zijn daar argumenten voor aan te voeren?), be-

moeien de provincies zich wat het regeerakkoord betreft niet meer met het openbare bibliotheekwerk. In de bezuinigingsspecial van *Bibliotheekblad* (19/20, 24 september 2010) zei **Chris Wiersma** (pagina 40): "Volgens mij is het verstandig het aantal overheidslagen terug te brengen tot twee: rijk en gemeenten. Maar dan moet het geld uit het provinciefonds wel over deze beide lagen verdeeld worden. En iemand moet de PSO's betalen."

Op één punt na

Ik neem aan dat de provincies niet zonder meer akkoord zullen gaan met de bepalingen in het regeerakkoord over hun toekomst. Als de plannen echter doorgaan, voorzie ik dat Chris gelijk krijgt, op één punt na: het geld uit het provinciefonds dat nu met het openbare bibliotheekwerk is gemoeid, wordt zeer waarschijnlijk niet verdeeld over rijk en gemeenten, maar wordt aangewend voor de provinciale kerntaken. En *als* er al geld uit het provinciefonds verdeeld gaat worden over rijk en gemeenten zal dat naar mijn verwachting veel meer generiek gebeuren dan alleen voor het beleidsterreintje bibliotheekwerk.

PSO als pinautomaat

De P van PSO's wordt tot nu toe graag als pinautomaat gezien. Of het nu gaat om bijdragen van het openbare bibliotheekwerk voor de CP-NB, de Library School, de retailplannen van "Bibliotheek Nederland" of de plannen voor een Landelijke Serviceorganisatie van Bibliotheek.nl: iedereen kijkt met enige gretigheid naar de PSO's. Maar die hebben tegenwoordig hun subsidieaanwending al geregeld met hun eigen provinciale netwerken. Daar ligt de sleutel. Er valt niet zo veel meer vrij te pinnen en *als* het regeerakkoord werkelijk wordt uitgevoerd, is de kans niet gering dat er zo'n € 40 tot 50 miljoen onttrokken wordt aan het openbare bibliotheekwerk.

Dus: hoezo bibliotheken worden ontzien? Ik ben voorstander van optimale coördinatie van de aanwending van de OCW-gelden en de provinciale gelden voor het openbare bibliotheekwerk. Maar die provinciale gelden moeten er dan wel in een of andere vorm blijven. Ik hoop dat de Charterpartners, daarin gevoed door de branche, zich er sterk voor willen maken.

Ondertussen doen de PSO's, *als ze willen blijven voortbestaan*, er goed aan zich nog meer dan hier en daar al het geval is te richten op verdienmodellen buiten het openbare bibliotheekwerk en buiten het subsidiecircuit.

VOB: geen noodklok over instapniveau; wel signaal

"Een generieke en publieke oproep aan de gemeenten via het luiden van de noodklok om de normen van het (geïndexeerde) instapniveau te handhaven lijkt het bestuur niet de meest gewenste optie. Het instapniveau, bedoeld om een minimumfinancieringsniveau te formuleren, inzetten om een grens aan bezuinigingen te trekken kan leiden tot ongewenste bijeffecten. Omdat daarmee ook aan gemeenten het signaal gegeven wordt dat het instapniveau een acceptabel minimumniveau is, waar naar toe bewogen kan worden. Natuurlijk is dat een goed geluid voor gemeenten die onder het instapniveau subsidiëren. Maar voor bezuinigende gemeenten die thans hun bibliotheek boven het instapniveau meefinancieren, kan dat een uitnodiging zijn om hun

subsidie (nog verder) naar beneden bij te stellen. Dat zou een ongewenste ontwikkeling voor bibliotheekcollega's en het bibliotheekwerk elders zijn."

Dat schrijft **Ap de Vries** namens het VOB-bestuur in reactie op de brief van **Marijke van der Hoff** (Zuid-Holland zuidoost) en 21 collega's (zie ook vorige Nieuwsbrief).

Het bestuur is blij dat de 22 directeuren hun zorgen met hem delen. Dat helpt des te meer om de belangenbehartigingstaak waar te maken.

Bibliotheken ook nat

Wat betreft bezuinigingen, vindt het bestuur dat het geen zin heeft de bibliotheeksector te willen uitsluiten van bezuinigen. "Als het hard regent bij de gemeenten, worden ook de bibliotheken nat, om het zo maar eens uit te drukken. Onze strategie is erop gericht in gesprek te blijven en zo de schade te beperken. Dat veronderstelt ook overwegingen binnen de branche hoe de bibliotheken toekomstbestendig te houden of te maken en hun maatschappelijk relevante taken, ook in tijden van financiële krapte, beter te kunnen profileren. De Commissie Strategie en Public Affairs zal dit onderwerp agenderen."

Krachtig signaal

De VOB vindt wel dat de gemeenten die net boven of onder het instapniveau financieren een krachtig signaal moeten hebben. "Deze gemeenten dienen met klem op het Bibliotheekcharter gewezen te worden."

In een gesprek met de VNG heeft het VOB-bestuur deze boodschap al meegegeven. Gevraagd is het Charter nogmaals en met klem onder de aandacht te brengen. De VNG is van plan een aantal regionale bijeenkomsten voor gemeentelijke beleidsmakers te organiseren over het belang van het Charter. De bijeenkomsten gaan ook over de digitale bibliotheek. Zie afzonderlijk bericht, verderop.

De hele VOB-brief staat op

www.debibliotheken.nl.

Correctie en aanvulling

Indexering en accres vallen niet automatisch samen

Wim Keizer

In het bericht over het rapport *Krimpend perspectief* in de vorige Nieuwsbrief maakte ik melding van de bedragen van het instapniveau na toepassing van de percentages van het in de brief van de VNG van 28 januari 2010 genoemde nominaal accres per jaar (sinds 2003):

- 2004: - 0,26%;
- 2005: 1,64%;
- 2006: 2,95%;
- 2007: 4,24%;
- 2008: 5,4%;
- 2009: voorlopig 9,6%.

In haar rapport heeft **Johanna Kasperkovitz** deze percentages toegepast. Dan kom je uit op de volgende instapniveaus (bedragen exclusief huisvesting):

- Tot 30.000 inwoners: € 13,82 per inwoner;

- Tussen 30.000 en 90.000 inw.: € 15,08 per inwoner;
- Meer dan 90.000 inw.: € 18,85 per inwoner.

Accres is geen indexering

Johanna wees me er op dat “de gebruikelijke indexering” van gemeenten niet hetzelfde is als het nominaal accres. In de brief van de VNG van 28 januari staan de genoemde percentages ook *ter vergelijking*, bij een zin waarin staat dat “u de binnen uw gemeente gebruikelijke index kunt toepassen.”

Geen centrale indexering

In een commentaar op het rapport van Johanna zegt de VNG (zie www.vng.nl): “De VNG stelt vast dat gemeenten nu op het bibliotheekwerk bezuinigen, maar dat uitgaven voorheen jarenlang zijn uitgebreid. Centrale indexering is niet aan de orde: gemeenten besluiten autonoom over indexering van de subsidie. Door openbare vergelijking van de uitgaven van gemeenten (benchmarking) blijkt dan welke keuzes gemeenten maken ten aanzien van het bibliotheekwerk. De VNG vindt dat het noodzakelijk is bibliotheken snel te digitaliseren en dat gemeenten over de aanpak van de stichting Bibliotheek.nl beter moeten worden geïnformeerd. De VNG is het verder met de onderzoekers eens dat een brede discussie moet worden gevoerd over de bibliotheek van de toekomst.”

Vaste accressen

Gevraagd hoe het nu precies zit met de indexering in relatie tot het accres, antwoordde de VNG dat in het voorjaar van 2009 in een aanvullend beleidsakkoord vaste accressen voor het gemeentefonds zijn afgesproken voor de jaren 2009, 2010 en 2011. Dit in verband met de crisis.

Voor 2009 is het (reële) accres bevroren op de stand van de septembercirculaire 2008.

Het nominaal accres over 2009 bedroeg 5,88%. Voor 2010 en 2011 is het in beide jaren 0,48%.

Autonoom

De VNG bevestigt ook dat het accres alleen maar een grond voor vergelijking is. “Gemeenten indexeren subsidies volgens eigen richtlijnen en zijn daarin volstrekt autonoom. De praktijk is zeer divers en het is dus moeilijk om daarover algemene uitspraken te doen. Er wordt wel vaker gekeken naar de kostenontwikkeling, waarbij een loonkostencomponent en een materiële component wordt onderscheiden. Per sector liggen de verhoudingen anders. Voor bepaling van de verhouding van de materiële kosten en de personeelskosten wordt meestal uitgegaan van CPB-cijfers of CBS-cijfers. Afgaand op de berekening van het rapport *Kostentoerekening deel II* zou het bij bibliotheken gaan om 62,47% loonkosten en 37,53% materiële kosten.”

In de ledenbrief van 21 april 2010 (zie www.vng.nl) staat een overzicht van loonkostenontwikkeling openbare bibliotheken 2002-2009 (zie tabel 5 op pagina 11).

Aanbeveling

De VNG zei ook nog dat het instapniveau niet dwingend is, maar een aanbeveling die oorspronkelijk een voorwaarde was voor de uitkering van de Rijkssubsidie bibliotheekvernieuwing. “Nu deze regeling niet

meer van kracht is, kunnen gemeenten de richtlijn vrijwillig volgen, maar een verplichting is dit dus niet.”

En: “Het instapniveau is ontwikkeld door het procesbureau in 2002/2003. De werkpraktijk is nu ook zo aan het veranderen (digitalisering) dat e.e.a. inmiddels achterhaald kan zijn. Als de contouren van "bibliotheek 3.0" bekend zijn, zou eigenlijk opnieuw naar de berekening moeten gekeken worden.”

Charter

Het Charter zegt dat in 2010 de huidige en toekomstige financiële structuur van het bibliotheekwerk op de verschillende overheidsniveaus onderzocht wordt. “Het onderzoek brengt de bestaande financiële stromen in kaart en beschrijft op de verschillende overheidsniveaus de financiële effecten van het proces van bibliotheekinnovatie, zoals de verschuiving van fysieke naar digitale diensten en certificering. Op basis van de resultaten kunnen partijen afspraken maken over de financiële consequenties.”

VNG organiseert vier regionale bijeenkomsten

De VNG organiseert vier regionale bijeenkomsten over het Bibliotheekcharter en de digitale bibliotheek. Het SIOB, de VOB en Bibliotheek.nl werken er aan mee. De bijeenkomsten zijn primair bedoeld voor wethouders. Ambtenaren, management/bestuurders bibliotheken/PSO's en de pers zijn welkom.

Data en plaatsen zijn:

- 22 november 2010, Bibliotheek Almere;
- 25 november 2010, Bibliotheek Dordrecht;
- 29 november 2010, Bibliotheek Deventer;
- 2 december 2010, Bibliotheek Tilburg.

Het programma is:

12.00 – 13.00 u.:

Inlooplunch.

13.00 – 13.15 u.:

Welkomstwoord door desbetreffende bibliotheekdirecteur

13.15 – 13.45 u.:

Inleiding door een beleidsmedewerker van de VNG:

Toekomst van de bibliotheek/

Bibliotheek van de toekomst

Welke keuze heeft de gemeente? Met medewerking van o.a. **Bart Drenth**, lid van de groepsdirectie van Berenschot en met voorbeelden van gemeenten (best practices).

13.45 – 14.45 u.:

Implementatie digitale bibliotheek.

Met medewerking van de Stichting Bibliotheek.nl.

14.45 – 15.15 u.:

Pauze

15.15 – 15.45 u.:

Certificering van de bibliotheek.

Wat is de meerwaarde voor de gemeente?

Met medewerking van de Stichting Certificering Openbare Bibliotheken.

15.45 – 16.30 u.:

Per datum wisselende programmaonderdelen:

- Rondleiding in een toekomstgerichte bibliotheek met toelichting op het concept.
- Workshop Cultuureducatie. Wat is de rol van de gemeente?
- Workshop Bibliotheek als onderdeel van het Jeugdbeleid/Centrum Jeugd en Gezin (CJG).
- Forum *Bibliotheek 3.0!* Wat is dat?

16.30 – 17.30 u.:

Afsluiting met borrel

De bijeenkomsten zijn kosteloos (want ze worden op verzoek van de VNG betaald door OCW).

Men zich inschrijven via www.cs-vng.nl.

Informatie:

Congres- en Studiecentrum VNG

Postbus 30435, 2500 GK Den Haag

t. 070-3738469, f. 070-3738743

e. cs@vng.nl, www.cs-vng.nl

Ideale *webpresence* Deventer

De Bibliotheek Deventer is 11 oktober live gegaan met een *ideale webpresence*. Het betreft één van de vorig jaar door OCW gesubsidiëerde projecten (standaard webmodules). De bibliotheek heeft de uitvoering nauw afgestemd met Bibliotheek.nl.

De ideale webpresence toont een moderne bibliotheekwebsite, die is vormgegeven in de nieuwe landelijke huisstijl.

Binnen deze presentie worden modules ontwikkeld die beschikbaar komen als *widgets* voor gebruik op sociale netwerken.

Jos Debeij, directeur Bibliotheek Deventer, werkt op dit gebied samen met het Overijsselse bibliotheeknetwerk. De positionering van de bibliotheek als *sterk merk* staat centraal. Het Overijssels netwerk bepaalt de financiële kaders en maakt binnen die kaders afspraken met Bibliotheek.nl.

De eerste versie draait via het bibliotheeksysteem Bicat en het content management systeem (CMS) Joomla!. Eind dit jaar komt ook een versie beschikbaar voor bibliotheken die willen aansluiten op de gezamenlijke infrastructuur met het bibliotheeksysteem Vubis en het CMS Bart.

Meer erover op: www.stichtingbibliotheek.nl. Voor site zelf: zie www.obdeventer.nl.

Pilot distributie boeken/CD's

Met de komst van de Nationale Bibliotheek Catalogus zal het gebruik van bibliotheekcollecties over de provinciegrenzen heen naar verwachting toenemen. In 2009 heeft de Projectgroep Bibliotheekinnovatie opdracht gegeven aan het Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB) om te kijken of de distributie van boeken en CD's sneller en goedkoper kan.

Een pilot zou aanvankelijk in de eerste helft van 2010 van start gaan, maar er bleken nog veel technische aanpassingen nodig.

Plusbibliotheken versturen jaarlijks zo'n 33.000 boeken in het kader van het interbibliothecair leenverkeer (IBL) per TNT-post naar basisbibliotheken. Basisbibliotheken sturen deze boeken conform de afspraak weer retour per TNT-post. De kosten die hiermee gepaard gaan zijn al jaren onderwerp van discussie.

De Centrale Discotheek Rotterdam (CDR) gebruikt het landelijk transport om CD's naar bibliotheken buiten Noord- en Zuid-Holland te versturen. Op bepaalde routes is de doorlooptijd van dit transport lang.

's Nachts

In de pilot, die 1 februari 2011 van start gaat, wordt de distributie verzorgd door de PSO's in combinatie met TNT Innight.

De PSO's halen vijf keer per week bij de deelnemende Plusbibliotheken en de CDR de boeken en CD's op die naar andere provincies moeten worden getransporteerd. Aan het einde van de middag zetten de PSO's deze klaar voor TNT Innight. TNT Innight brengt alles naar zijn sorteercentrum in Nieuwegein en sorteert alles uit. 's Nachts wordt alles getransporteerd naar de PSO's van de provincies waar de spullen heen moeten. Die PSO's kunnen ze dan meenemen in de routes van hun vervoersdienst en bezorgen bij de basisbibliotheken.

De basisbibliotheken sturen de boeken en/of CD's vervolgens retour via het reguliere transport naar hun eigen PSO. TNT Innight haalt ze hier op en levert ze af bij de PSO van de Plusbibliotheek. Deze brengt ze weer terug bij de Plusbibliotheek of de CDR.

Doel

Het doel van de pilot is het reduceren van de verzendkosten. De verwachting is dat de distributie van het interprovinciaal leenverkeer significant goedkoper kan worden uitgevoerd dan nu het geval is.

Voor meer informatie, zie: www.stichtingbibliotheek.nl.

Vragen en antwoorden over subsidieregeling

De vorige Nieuwsbrief bevatte een verslag van de op 15 september gehouden bijeenkomst over de subsidieregeling aansluiting digitale bibliotheek. Inmiddels is op de site van Bibliotheek.nl ook een verslag verschenen, met als bijlage alle vragen en antwoorden.

Zie: www.stichtingbibliotheek.nl.

Correctie en aanvulling

WSF- en Plusbibliotheken vallen nog niet samen

Wim Keizer

In de berichtgeving over de subsidieregeling aansluiting digitale bibliotheek is sprake van 14 WSF-bibliotheken (die met name worden genoemd).

Op hun website ([www.plusbibliotheken](http://www.plusbibliotheken.nl)) presenteren de WSF-bibliotheken zich met de nieuwe naam *Plusbibliotheken*. Ik werd erop geattendeerd dat er geen 14, maar inmiddels 16 Plusbibliotheken zijn. Ook de Bibliotheken Enschede en Eemland (Amersfoort e.o.) zijn Plusbibliotheek. Zie: <http://www.plusbibliotheken.nl/index.php?id=24>.

Ik vroeg een aantal betrokkenen hoe het komt dat er maar 14 bibliotheken € 75.000 mogen aanvragen en geen 16. Ook of WSF-bibliotheken en Plusbibliotheken wel of niet dezelfde zijn. En of de officiële naam nog steeds is "Stichting Samenwerkingsverband Bibliotheken met een Wetenschappelijke Steunfunctie".

Chris Wiersma, secretaris van de Plusbibliotheken, dacht dat het komt door *een vertraagd inzicht* bij de subsidiegever. Het zou besproken worden in het db. De officiële naam is inderdaad nog Stichting Samenwerkingsverband Bibliotheken met een Wetenschappelijke Steunfunctie.

Frans van Spaandonk, de ambtelijk secretaris van de Plusbibliotheken, antwoordde: "Alle WSF-bibliotheken zijn Plusbibliotheken, maar alle Plusbibliotheken zijn geen WSF-bibliotheken. Het platform van WSF-bibliotheken wil zich verbreden met bibliotheken die een bijzondere collectie en daarbij behorende expertise en middelen hebben."

Gerard Kocx van Bibliotheek Enschede zei dat bij hem niets meer bekend dan wat ik schreef. "We zijn lid geworden, omdat we verwachten meer mogelijkheden te krijgen.

Ik wacht af, de eerste bijeenkomst moet nog plaatsvinden."

Erno de Groot van Bibliotheken Eemland zei dat zijn organisatie aspirant-lid van de Plusbibliotheken is, bevestigd per brief door het bestuur van de Stichting WSF.

"De Plusbibliotheken ontwikkelen thema-etalages. Bibliotheken Eemland hebben één van de pilots voor deze etalages voor gastronomie.

Een mooie samenwerking tussen Eemland (grote collectie, geschonken door het Culinaire museum) met de UvA afdeling bijzondere collecties."

Verder zei hij bij OCW geld aan te vragen als regiobibliotheek, maar in de aanvraag wel melding gemaakt te hebben van de "aspirant-status".

Utrechtse bibliotheken en PSO op weg naar fusie?

De provincie Utrecht is voorstander van een fusie tussen de in deze provincie aanwezige basisbibliotheken en de PSO, Bibliotheek ServiceCentrum (BiSC). Dat zegt de provincie op haar website naar aanleiding van een in juni 2010 uitgebracht rapport van een *Adviescommissie Utrechts Bibliotheekstelsel*. Zie: www.provincie-utrecht.nl. De bibli-

otheken werken thans samen in de Stichting Samenwerkende Utrechtse Bibliotheken (SUB). BiSC ondersteunt de SUB. De provincie heeft de commissie in november 2009 ingesteld op verzoek van de SUB.

Mening gemeenten

Gedeputeerde **Anneke Raven** wil graag weten hoe de gemeenten, als belangrijkste financier van de bibliotheken, tegen fusie aankijken. “Wij willen het proces om tot een fusie te komen graag begeleiden en daarmee de gemeenten ondersteunen bij een kwalitatief hoogwaardige fysieke én digitale bibliotheek. Door een organisatievorm te kiezen waarbij onder andere ICT, transport en collectie-, marketing- en personeelsbeleid centraal georganiseerd worden, zal de kwaliteit en slagkracht verbeteren. Wij willen, samen met alle partijen, toewerken naar een vitale en voor iedereen toegankelijke bibliotheek in de provincie Utrecht.”

Volledig bundelen

De adviescommissie, onder voorzitterschap van **Koos Janssen**, burgemeester van Zeist, stelt vast dat de gezamenlijke voordelen van samenwerking alleen effectief tot stand kunnen komen wanneer de bibliotheken hun ondersteunende werkprocessen en specialismen volledig bundelen en samen aansturen. “Er ontstaat dan een gezamenlijke backoffice van de Utrechtse bibliotheken, opgebouwd uit medewerkers van BiSC die stelseltaken uitvoeren en specialisten en projectleiders van de bibliotheken in de projecten van de SUB.”

De commissie voegt daaraan toe dat de vorming van een gezamenlijke backoffice een voorafgaande ontvlechting van de Gemeente Bibliotheek Utrecht (GBU) uit de gemeentelijke organisatie eist, het bedrijfsmatig inrichten van de eigen administratie en de financial control en het regelen van de eigen overhead. De commissie vindt op langere termijn een federatie of fusie het gewenste bestuursmodel. Zoals gemeld, heeft de provincie de voorkeur voor fusie.

Samenstelling

De commissie bestond naast de voorzitter uit enkele wethouders en ambtenaren. Uit het bibliotheekwerk waren leden **Walther Kok**, interim-directeur van de GBU, **Ton Brandenburg**, directeur Zeeuwse Bibliotheek en **Rob Pronk**, directeur Biblionet Groningen. De commissie werd ondersteund door **Pieterjan van Delden** van organisatieadvies-bureau Andersson Elffers Felix (AEF).

Inmiddels is Walther Kok bij de GBU opgevolgd door een oude bekende: **Ton van Vlimmeren**. Hij is door de gemeente voor vier jaar benoemd als directeur. Dat was hij ook al van 1995 tot 2005. Walther Kok ging met pensioen. Ton van Vlimmeren was sinds 2005 directeur van de dienst Wijken van de gemeente Utrecht. Iets dat zijn voorganger Kok ook al eens was.

Analyse zes onderwerpen

De commissie heeft voor zes onderwerpen een analyse gemaakt van de ontwikkelingen en (mogelijke) voordelen van provinciale samenwerking. Per onderwerp vallen de voordelen verschillend uit. In alle gevallen zijn ze een mix van verbeteringen van de externe dienstverlening, de bedrijfsvoering en besparingen.

Bij *ICT en digitale diensten* zijn de jaarlijkse (potentiële besparingen) minimaal € 370.000 en maximaal € 640.000. Bij *centrale collectionering* gaat het om € 613.000. Bij *transport en logistiek* om € 22.600. In het totaal: minimaal € 1.005.600 en maximaal € 1.275.600.

Bij de onderwerpen *HRM, Marketing en communicatie* en *Ondersteuning administraties* worden ook voordelen geschetst, maar geen financiële.

Samenwerkingsovereenkomst

De commissie adviseert eind 2011 te beslissen over federatie of fusie en beveelt voor de periode 2010 – 2012 een samenwerkingsovereenkomst aan, waarbij de bibliotheken, SUB en BiSC voor de gekozen samenwerkingsonderwerpen een gezamenlijke aanpak en sturing regelen.

Het hele rapport staat op: www.informatieprofessional.nl.

Mutaties VOB

Margot Nicolaes (Dok Delft) en **Nan van Schendel** (Bibliotheek Gouda) zijn benoemd als lid van de commissie digitale bibliotheek van de VOB. Zij volgen **Eppo van Nispen** en **Karolien Selhorst** op, die vertrokken zijn uit het openbare bibliotheekwerk.

Door het vertrek van **Maja Casemier** bij Cubiss ontstond er een vacature in het VOB-bestuur. Het bestuur heeft voorgesteld in haar plaats te benoemen **Irmgard Gunneweg** (Bibliotheek aan den IJssel). Irmgard is voorzitter van het Netwerk van Directeuren en (tot eind dit jaar) het PDO van Zuid-Holland, BOZH.

Commissie bepleit uitstel contributiestelsel VOB/WOB

Stel de invoering van een nieuw contributiestelsel met twee jaar uit, pas wel een generieke contributieverhoging toe om de beoogde contributiebedragen te realiseren (€ 1.850.000 in 2011 en € 2.029.000 in 2012) en kijk of de CPNB-bijdrage uit andere bron te financieren is. Dat is de kern van het advies van de ad-hoc-commissie contributiestelsel VOB die het VOB-bestuur in juni had ingesteld. Redenen voor het pleidooi om uitstel: de fusie VOB/ WOB moet nog plaatsvinden en er is nog onvoldoende zicht op de integratie van beide verenigingen, hun bureaus, dienstenpakketten en begrotingen. De commissie verwacht pas in 2013 een stabiele situatie. De commissie bestond uit **Carin Klompen** (voorzitter), **Mireille Pondman**, **Gerard Reussink** en **Ton Mengerink**. Adviseurs waren **Paul Busker**, **Ap de Vries** en **Rob Logtenberg** (een financieel adviseur). Ambtelijk secretaris was **Inge van Asperen**.

Uitgangspunten

Het advies noemt nog even de al eerder vastgestelde uitgangspunten:

- Vaste voet;
- Bedrag per inwoner;

- Bedrag per fte, waarbij dit bedrag voor publiekrechtelijke leden (die de CAO Openbare Bibliotheken niet toepassen) 50% is van het bedrag voor de leden die de CAO wel toepassen.

De commissie vindt dat een vaste voet en een bedrag per inwoner moeten kunnen variëren naar gelang het soort leden en hecht belang aan toevoeging van de volgende elementen/uitgangspunten:

- Het stelsel moet duidelijk, transparant, rechtvaardig en stabiel zijn;
- De PSO's betalen gezamenlijk een bedrag dat is afgeleid van hun getotaliseerde provinciale subsidies en dat in verhouding staat tot het gezamenlijke bedrag aan gemeentelijke subsidies dat de bibliotheken ontvangen. Dit leidt tot een verhouding van 1:10.
- In het nieuwe stelsel hoeft niemand er "op vooruit te gaan".
- In het nieuwe stelsel zit een generieke stijging van contributie-inkomsten van 15% verdisconteerd (nodig voor de financiële slagkracht is volgens de commissie minimaal € 1,8 miljoen).

Zure appel

Het VOB-bestuur zag redenen om het advies niet (geheel) over te nemen en wilde "een uiterste poging" doen om ingaand 1 januari 2011 een nieuw contributiestelsel voor de gefuseerde VOB/WOB in te voeren. Het bestuur acht de overwegingen van de commissie om nog twee jaar te wachten op zich wel valide, maar vindt dat ze ook nog over twee jaar gelden. "Daarom maar beter nu 'door de zure appel heenbijten'. Anders blijft dit dossier met al zijn emoties de agenda van de vereniging belasten."

Het bestuur verzocht de leden om 14 oktober voor het bibliotheken-aandeel in de contributie een voorkeur uit te spreken uit drie varianten. Die zijn:

- A) Geen vaste voet en geen aftopping;
- B) Vaste voet en geen aftopping;
- C) Vaste voet en lichte aftopping.

In een aparte notitie van een accountant is doorgerekend wat de effecten zijn van deze drie varianten op niet of wel stijgen van de contributie en in het laatste geval: de mate waarin.

Zie voor de volledige stukken: www.debibliotheken.nl.

Wat vonden de leden er 14 oktober van? Dat staat niet in deze Nieuwsbrief. Reden: zie opiniestuk hieronder.

Opinie

Op weg naar de BVOB

Wim Keizer

De leden van de VOB en de WOB kwamen 14 oktober 2010 in Utrecht bijeen om te praten over o.a. een nieuw CAO-onderhandelingsresultaat ten aanzien van drie punten waar in juni veel kritiek op was, de statuten voor een gefuseerde VOB/WOB en het contributiestelsel voor een nieuwe VOB/WOB. In deze Nieuwsbrief komt niet, zoals al jaren gebruikelijk is, een verslag van wat ik als hoofdzaken van de vergadering beschouw. Reden is dat in de uitnodiging was gesteld: "Omdat het een gecombineerde vergadering van de VOB en de WOB betreft heeft de voorzitter besloten om de gehele vergadering in besloten vorm te houden. Dit komt doordat de WOB-vergaderingen in principe altijd besloten zijn."

Na een *besloten* forumwebsite voor alleen directeuren (als vertegenwoordigers van de ledeninstellingen) nu dus ook *besloten* ledenvergaderingen. Ik hoorde van de redactie van *Bibliotheekblad* dat deze 14 oktober niet welkom was.

Oude en nieuwe statuten

In de statuten van de huidige VOB staat in artikel 13 lid 3 over de ledenvergadering: “Alle bestuursleden van de Vereniging en gemachtigden van leden van de Vereniging, waaronder begrepen buitengewone leden, hebben toegang tot de ledenvergadering, uitgezonderd geschorste bestuursleden van de Vereniging en gemachtigden van geschorste leden. **De ledenvergadering is openbaar**, onverminderd het gestelde in de vorige volzin, **tenzij zij anders besluit**.” (vet van mij – wk).

Zie ook www.debibliotheken.nl.

In het voorstel dat 14 oktober behandeld werd, staat onder artikel 12 lid 4: “Toegang tot de ledenvergadering hebben alle leden van de vereniging, waaronder begrepen buitengewone leden, alle bestuursleden, adviseurs van het bestuur en medewerkers van het bureau aan wie het bestuur heeft toegestaan de ledenvergadering bij te wonen. Geen toegang hebben geschorste leden en geschorste bestuursleden. **Het bestuur kan, ook op voorstel van de leden, andere dan in dit lid bedoelde personen uitnodigen de ledenvergadering bij te wonen.**” (vet van mij – wk; kennelijk bedoelt het stuk hier met leden *personen*, hoewel de leden *instellingen* zijn en de oude statuten spreken over “gemachtigden van leden”, wat volgens mij taalkundig beter is). Zie ook: www.debibliotheken.nl.

Openbaarheid geen regel

Het verschil tussen de oude en de nieuwe versie is duidelijk: *geen openbaarheid als regel meer in de statuten*, overigens net als bij de huidige WOB. De nieuwe brancheorganisatie wordt veel meer WOB dan VOB, wat ook blijkt uit de preambule bij de nieuwe statuten.

Hebben de VOB-leden 14 oktober het verschil betreffende openbaarheid in de statuten opgemerkt? Ik weet het antwoord, maar mag het hier niet opschrijven. Ik was namelijk aanwezig bij de ledenvergadering, echter niet als redacteur van de Nieuwsbrief, maar als gemachtigde van de directie van ProBiblio die 14 oktober verhinderd was. En een ijzeren stelregel, waar ik me al zo lang de Nieuwsbrief bestaat aan hou, is dat ik vanuit een duidelijk aangegeven besloten context geen zaken in de Nieuwsbrief meld die ik alleen maar kan weten vanuit een andere rol dan redacteur. Dus: geen verslag in dit nummer. Uiteraard staat het elke andere aanwezige vrij om te lekken, maar *ik* ga hier niet vertellen wat de leden van de voorstellen vonden en welke discussies er plaatsvonden. Zodra er iets op de VOB-site staat, kan ik natuurlijk wel naar die site verwijzen. Dat is ook de bedoeling: zoals heel veel andere instanties, wil de VOB de nieuwsvoorziening *geheel in eigen hand* houden. Er zijn in Nederland aanzienlijk meer persvoorlichters dan journalisten en het wordt overal alleen maar erger, nu ook bij de VOB. Eigenlijk zou al die filtering onze VOB, als vereniging van bevorderaars van vrij verkeer van informatie, *grote zorgen* moeten baren, maar in plaats daarvan doet zij er zelf lustig aan mee. Kwartiermaker **Frans Meijer** kwam vorig jaar met de naam NVOB (Nieuwe VOB), maar ik stel nu voor BVOB te kiezen (Besloten Vereniging van Openbare Bibliotheken).

Verstandig?

Uiteraard heeft elke vereniging het *goed recht* besloten te vergaderen en dat statutair vast te leggen. Maar de vraag is of het ook *verstandig* is van dat recht voluit en onbeperkt gebruik te maken. Ik denk het niet, openbaarheid is de zuurstof van onze democratische samenleving en zonder die zuurstof dooft het vuur dat je nodig hebt, ook in een levende en levendige vereniging. Ik kan me goed voorstellen dat er besloten wordt vergaderd als het gaat om gevoelige CAO-zaken waarbij je niet onmiddellijk je onderhandelingsstrategie aan de vakbonden wilt prijsgeven. (Hoewel oud-vakbondsbestuurder **Loek Geradts** het gedrag en de houding van *de kok in de keuken* - de gemeenten - veel interessanter vond dan dat van de formele werkgevers die het publieke geld tegen door de kok gestelde voorwaarden mogen uitgeven). Ik kan me ook nog voorstellen dat je bij kwesties waar het gaat om opdrachten verstrekken geen potentiële leveranciers in de zaal wilt hebben of bij subsidieaangelegenheden geen ambtenaren. Maar dan houdt mijn begrip ook wel op. Ik zie niet in waarom discussies en besluitvorming in een grotendeels met indirect *publiek geld* bekostigde brancheorganisatie, over allerlei bibliotheekontwikkelingen die niet alleen bibliotheekdirecteuren maar ook andere personeelsleden en betrokkenen kunnen interesseren, verstoken moeten blijven van onafhankelijke verslaggeving en duiding.

Frisse lucht en daglicht

Besloten vergaderen kan vanuit *werkgevers- en ondernemersperspectief* voordelen hebben, maar er is ook een *samenlevingsperspectief*. Vanuit dat perspectief wijs ik op de nadelen. Openbare bibliotheken dienen publieke belangen. Discussies en besluitvorming over de wijze waarop die belangen het beste gediend kunnen worden, zijn gebaat bij publiciteit. Zonder frisse lucht en daglicht wordt de VOB/WOB een bedompte club. Ik zou dus zeggen: denk nog eens na over de statuten en de wijze waarop je deze wilt hanteren.

Espresso Book Machine in American Book Center

In het *American Book Center* te Amsterdam komt in november een *Espresso Book Machine (EBM)* van het Amerikaanse bedrijf *On Demand Books* te staan.

Met een Espresso Book Machine kan op verzoek in de tijd die het kost een kopje espresso te maken een digitaal bestand omgezet worden in een volwaardige paperback. Google heeft een groot deel van zijn digitale bibliotheek beschikbaar gesteld aan On demand Books. Gedigitaliseerde boeken hoeven niet meer alleen op een e-reader of tablet computer gelezen te worden, maar kunnen nu ook goedkoop en snel in papieren vorm worden aangeboden. De efficiencyvoordelen van digitale informatie in digitale vorm lezen, gelden nu ook voor de papieren vorm. Het printen vindt pas plaats als een koper erom vraagt. Er is dus geen verspilling van onverkochte voorraden. De belangstellende neemt het boek ter plekke in ontvangst, waardoor ook geen opslag- en transportkosten zijn.

Bibliotheek Capelle weigert aanbrengen internetfilters

De Bibliotheek aan den IJssel (met vestigingen in Capelle en Krimpen) is in gesprek met het gemeentebestuur van Capelle over de subsidievoorwaarde van B&W internetfilters te plaatsen. De bibliotheek weigert aan die voorwaarde te voldoen, om de vrijheid van informatie niet aan te tasten, maar zet andere middelen in om porno en geweld te weren. Over die andere middelen wil de bibliotheek wel in gesprek. Ook is ingesproken bij de betrokken raadscommissie. Het gevolg is dat er discussie komt tussen gemeenteraad en college van B&W. Dat meldde **Irmgard Gunneweg**, directeur van de Bibliotheek, in een bericht aan de NvD-leden.

Inmiddels zijn ook in kranten en op websites artikelen verschenen over deze kwestie.

VOB-standpunt

De VOB liet weten in goed overleg met Irmgard Gunneweg de bibliotheek met raad en daad terzijde te staan. In zijn algemeenheid is er een handreiking voor bibliotheken gemaakt over veilig internet:

www.debibliotheken.nl.

Ook maakte de VOB afwegingen bekend die in het bestuur gemaakt zijn: www.debibliotheken.nl.

Opinie

Stasi-methoden, ongewenste intimiteiten en internetgedrag

Jan Krol

In het werkprogramma 2010-2014 van het college van B&W van Capelle aan den IJssel staat dat bijzondere aandacht uitgaat naar de bibliotheek als basisvoorziening die bijdraagt aan een stad in balans. Wat die bijzondere aandacht allemaal inhoudt, is niet duidelijk maar een opvallend aspect ervan is de wil om te voorkomen dat kinderen onverwacht en niet gewenst in aanraking komen met porno en geweld op internet via de publiekscomputers in de Capelse bibliotheek. De gemeenteraad telt onder meer tien Leefbaren (geen moskeeën in onze stad), drie SGP-ers en twee CU-isten die de politieke en maatschappelijke sfeer bepalen.

Onmogelijk

De eerste opmerking die opborrelt is dat de fatsoensridders in Capelle natuurlijk totaal geen porno in de bibliotheek willen, ook niet voor ervaren en doorgewinterde consumenten ervan. Daar heb ik op zich helemaal niets tegen, maar de tweede opmerking die gemaakt moet worden is dat het onmogelijk is om via een internetzoekmachine ongewenst in aanraking met porno te komen. Geen enkele zoekterm leidt namelijk rechtstreeks naar sites met pornografische afbeeldingen en films. Daarvoor is tenminste één extra zoekhandeling nodig en dan is er geen sprake meer van een ongewenste confrontatie. Kinderen (en ook volwassenen) die pornosites bezoeken, doen dat dus altijd bewust. Dat nu kan, als het kinderen betreft, door ouders en verzorgers wel als onwenselijk worden geacht. Op veel plekken op deze aardbol wordt overigens ook de consumptie van porno door volwassenen als

zeer onwenselijk beschouwd of is zelfs verboden. Vaak is dat in landen waar veel geweld voorkomt, maar dat zal wel toeval zijn. Of zit er toch een verband tussen fatsoensrakkerij en geweld?

Zinloos

Hoe dan ook, het inzetten van internetfilters, zoals het college van B&W van Capelle wil, is volkomen zinloos want die werken altijd ook averechts met ongewenste blokkering van totaal onschuldige sites, hetgeen weer tot een nieuwe klachtenregen leidt. De praktijk wijst bovendien uit dat jonge bibliotheekgebruikers met een in ontwikkeling zijnd of reeds overkokend libido zich echt wel langs en door de filters naar een bevredigende site weten te navigeren. *"I like children, but only fried"* zei de Amerikaanse komiek W.C. Fields (1880-1946) ooit.

Paardenmiddel

Bibliotheken rest slechts een paardenmiddel tegen het onwenselijke consumeren van pornografie en geweld: meekijken ter preventie en in voorkomende gevallen berispen en sanctioneren. Sinds de hereniging van de beide Duitslanden of misschien zelfs al wel eerder, is deze stasi-methode verboden. Dit zogenaamde *sniffen* is dus strafbaar, behalve wanneer het gebeurt zonder hulpmiddel. Bibliotheekmedewerkers krijgen het nog druk met het beloeren van bibliotheekbezoekers en de door de bezoekers gebruikte computerschermen. Dat mag naar ik aanneem niet ongemerkt van enige afstand met behulp van een verrekijker, want dat is immers een hulpmiddel. De Capelse bibliotheekmedewerkers zullen dus van dichtbij over de schouder mee moeten gluren en dat brengt ze in een vreselijk dilemma: om het genieten van porno in de bibliotheek te bestrijden moeten zij zich schuldig maken aan ongewenste intimiteiten.

De auteur is directeur van de Bibliotheek Almelo.

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD).

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren,

www.libraryservices.nl/nvd of www.netwerkvandirecteuren.nl.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u de redacteur op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. **Graag zelfs.** De bibliotheekvernieuwing verdient discussie *in het openbaar*. Reacties zijn van harte welkom en worden geplaatst als voornaam, achternaam en (indien aanwezig) functie vermeld worden. Ze kunnen worden gemaild aan wkeizer@soobbozh.nl.